

<https://hstryres.uz/journal/index.php/makro>

2024, № 3 (5)

ISSN-3030-3761

ТАРИХИЙ ТАДҚИҚОТЛАР
Илмий журнали

ИСТОРИЧЕСКИЕ ИССЛЕДОВАНИЯ
Научный журнал

HISTORICAL RESEARCHES
Scientific journal

ТОШКЕНТ-2024

ТАРИХИЙ ТАДҚИҚОТЛАР
ИСТОРИЧЕСКИЕ ИССЛЕДОВАНИЯ
HISTORICAL RESEARCHES

Бош муҳаррир:
Главный редактор:
Chief Editor:

Юнусова Хуршида Эркиновна
тарих фанлари доктори, профессор
Ўзбекистон Миллий университети

Бош муҳаррир ўринбосори:
Заместитель главного редактора:
Deputy Chief editor:

Шакиров Ильяс Рахимзянович
т.ф.ф.д., (PhD)
Ўзбекистон Миллий университети

ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ
РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ
EDITORIAL BOARD

Сагдуллаев Анатолий Сагдуллаевич
тарих фанлари доктори, профессор,
Академик
Ўзбекистон Миллий университети
Сулейманов Рустам Хамидович тарих
фанлари доктори, профессор
Ўзбекистон Миллий университети
Муминов Алишер Гаффарович
Сиёсий фанлари доктори, профессор
Ўзбекистон Миллий университети
Зуев Андрей Сергеевич
тарих фанлари доктори, профессор
Новосибирск Давлат университети
Кобзева Ольга Петровна
тарих фанлари доктори, профессор
Ўзбекистон Миллий университети
Холиқулов Ахмад Баймахаматович
тарих фанлари доктори, доцент
Ўзбекистон Миллий университети
Габриэльян Софья Ивановна тарих
фанлари доктори, доцент *Ўзбекистон*
Миллий университети
Убайдуллаева Барно Машрабжоновна
тарих фанлари доктори, доцент
Ўзбекистон Миллий университети
Очилдиев Файзулла Бобокулович
тарих фанлари доктори, доцент
Ўзбекистон Миллий университети
Сиддиков Равшан Бердимуратович
тарих фанлари номзоди, доцент
Ўзбекистон Миллий университети
Нарбеков Абдикамил Вафасевич
тарих фанлари номзоди, доцент
Ўзбекистон Миллий университети

Тухтабеков Козимбек Азимбекович
тарих фанлари номзоди, доцент
Ўзбекистон Миллий университети
Бабабеков Акбар Давурбаевич
тарих фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD)
Ўзбекистон Миллий университети
Бахранов Шерзод Таштурсунович
тарих фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD),
Жамоат ҳафсизлиги университети
Кандахаров Анваржон Хасанович
тарих фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент
Ўзбекистон Миллий университети
Холиқулова Шахноза Боймухамматовна
тарих фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD)
Навоий Давлат педагогика институти
Нормуродов Дилмурод Рахматуллаевич
тарих фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент
Ўзбекистон Миллий университети
Алиназарова Дилдора Валишеровна
тарих фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD)
Ўзбекистон Миллий университети
Тоғаев Жасур Эркинович
тарих фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент
Ўзбекистон Миллий университети
Усаров Умид Абдумавлянович
тарих фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент
Ўзбекистон Миллий университети
Абдулаева Нигора Санжаровна
тарих фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD)
Ўзбекистон Давлат Жаҳон тиллари университети
Эгамбердиева Гузаль Акрамжоновна
тарих фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD)
Ўзбекистон Миллий университети

Контакт редакции журнала
Город Ташкент, улица Мирзо Голиба,
Исторический факультет Национального
Университета Узбекистана имени Мирзо Улугбека
Web: <https://hstryres.uz/journal/> ; E-mail:
I.Shakirov91@mail.ru
Тел: +998900382203

Contact Editors of journal
Tashkent city, street of Mirzo Golib
Faculty of history of the National university of
Uzbekistan named after Mirzo Ulugbek
Web: <https://hstryres.uz/journal/> ; E-mail:
I.Shakirov91@mail.ru
Phone: +998900382203

МУНДАРИЖА / СОДЕРЖАНИЕ / CONTENT

1. Abdurasulova Faxriya Bahtiyor qizi BUXORO AMIRLIGI IJTIMOYIY-IQTISODIY, SIYOSIY VA MA'NAVIY HAYOTINI O'RGANISHDA MANBASHUNOSLIK TAVSIFI	4
2. Abdullayev Akmaljon Xasanbay o'g'li O'ZBEKISTON TARIXI FANIDA DATA SCIENCENING O'RNI	13
3. Ergashev Husan Yusup o'g'li MUSTAQILLIK YILLARIDA TARIX FANI VA TA'LIMINING RIVOJLANISHIDA O'ZMU TARIX FAKULTETINING O'RNI VA AHAMİYATI	19
4. Кенджаев Якуб Юсупович СОВЕТ ИТТИФОҚИНИНГ ҒАРБҲИЙ ВИЛОЯТЛАРИДАН КЎЧИРИЛГАН САНОАТ КОРХОНАЛАРИНИНГ ЖОЙЛАШТИРИЛИШИ (1941-1945)	26
5. Kandaxarov Anvar Xasanovich O'RTA ASR DAVLATCHILIGIDA DIN VA TASAVVUF VAKILLARINING TA'SIRI	31
6. Мухамедов Якубджан Кадирович ҒАРБҲИЙ ТУРК ХОҚОНЛИГИ ВА ВИЗАНТИЯ ЎРТАСИДАГИ ИЖТИМОЙ, ИҚТИСОДИЙ ВА СИЁСИЙ МУНОСАБАТЛАР	44
7. Нишанбаева Энахон Зарипбаевна ЎЗБЕКИСТОНДА МУСТАҚИЛЛИК ЙИЛЛАРИДА ХОТИН-ҚИЗЛАРНИНГ ҲУҚУҚЛАРИНИ ҲИМОЯ ҚИЛИШДА ИЖТИМОЙ ШЕРИКЛИК МУНОСАБАТЛАРИНИНГ ТАКОМИЛЛАШУВИ	54
8. Нормуродов Дилмурод Рахматуллаевич XV – XVI АСРНИНГ БОШЛАРИГА ОИД “ЯНГИ САНГАНАК” ХАЗИНАСИДАГИ БУХОРО ТАНГАЛАРИГА ДОИР	64
9. Toshxujayev Shoxrux Erkin o'g'li BOBURIYLAR SULOLASINING JAHONSIVILIZATSIYASIGA QO'SHGAN HISSASI	74
10. Usarov Umidjon Abdimavlyanovich ROSSIYA IMPERIYASINING TURKISTON O'LKADAGI YER-SUV MUNOSABATLARINING BOSHQARILISHIDA KADRLAR MASALASIGA OID SIYOSATI	80
11. Эшқурбонов Фазлиддин Нуралиевич., Аннаев Джалолиддин Тухташевич ТАРМИТА-ТЕРМИЗ БУДДАВИЙЛИК ЁДГОРЛИКЛАРИНИНГ ВАЗИФАЛАРИГА ДОИР	87
12. Шакиров Ильяс Рахимзянович ВОПРОСЫ ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКИХ СВЯЗЕЙ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН И КОРОЛЕВСТВА ТАИЛАНД (1991-2016)	101

Toshxo'jayev Sh. E.

o'qituvchi

Jizzax shahar 3-sonli IMI

shoxrux1000.shoxrux2000@gmail.com

BOBURIYLAR SULOLASINING JAHON SIVILIZATSIYASIGA QO'SHGAN HISSASI

ANNOTATSIYA

Maqolada buyuk shoir va davlat arbobi Zahiriddin Muhammad Boburning dunyo sivilizatsiyasidagi o'rni, shaxsiyatidagi o'ziga xos fazilatlari, hayotiy tamoyillari va xalqparvarlik faoliyati haqida so'z yuritiladi. Boburning insonparvarlik g'oyalari uning Hindistondagi bunyodkorlik ishlari, mamlakatni rivojlantirishdagi hissasi va sharqona madaniyatni olib kirishdagi xizmatlari orqali yoritilgan.

Kalit so'zlar: Zahiriddin Muhammad Bobur, shaxs, Bobur shaxsiyati, insonparvarlik, g'oya, temuriy, Hindiston, Sharq, sivilizatsiya.

Тошхуджаев Ш. Э.

Преподаватель

Школа № 3 города Джизака

shoxrux1000.shoxrux2000@gmail.com

РОЛЬ ДИНАСТИИ БАБУРИДОВ В МИРОВОЙ ЦИВИЛИЗАЦИИ

АННОТАЦИЯ

Статья посвящена изучению роли поэта и государственного деятеля Захириддина Мухаммада Бабура в мировой цивилизации, его уникальных качествах, жизненных принципах и благотворительной деятельности. Гуманные идеи Бабура освещены его творческой деятельностью в Индии, его вкладом в развитие страны и заслугами в распространении восточной культуры.

Ключевые слова: Захириддин Мухаммад Бобур, личность, личность Бобура, гуманность, идея, темуриды, Индия, Восток, цивилизация.

Toshxo'jayev Sh. E.

Teacher

School № 3 of Jizzax city

shoxrux1000.shoxrux2000@gmail.com

CONTRIBUTION OF BABURIAN DYNASTY TO WORLD CIVILIZATION

ANNOTATION

The article talks about the place of the great poet and statesman Zahiruddin Muhammad Babur in the world civilization, his unique qualities, life principles and philanthropic activities. Babur's humanitarian ideas are illuminated by his creative work in India, his contribution to the development of the country and his services in bringing the oriental culture.

Key words: Zahiriddin Muhammad Babur, person, Babur's personality, humanitarianism, idea, Timurid, India, East, civilization.

KIRISH

Sharq dunyosi tarixida ilk Uyg'onish davri – Musulmon Renessansi davrida, bugungi O'zbekiston hududidan yetishib chiqqan buyuk mutafakkir ajdodlarimizning jahon ilm-fani va madaniyati, shuningdek, muqaddas islom dinining rivojiga qo'shgan bebaho hissasi jahon ilmiy hamjamiyati tomonidan e'tirof etilgan. O'rta asrlarning ilk davrida ulug' ajdodlarimiz tomonidan matematika, astronomiya, fizika, kimyo, geodeziya, farmakologiya, tibbiyot kabi tabiiy fanlar bilan bir qatorda, tarix, geografiya, falsafa, madaniyat, san'at va arxitektura sohalarida yaratilgan ilmiy g'oyalar va kashfiyotlar jahon ilm-fani va sivilizatsiyasining rivojlanishiga katta ta'sir ko'rsatgan. Hozirda bu ilmiy meros butun insoniyatning ma'naviy boyligi sifatida e'tirof etilishi shubhasizdir.

Ma'lumki, Sharq, xususan, O'rta Osiyo IX-XII va XIV-XV asrlarda ilm-fan va madaniy yuksalishning ikki muhim davrini boshidan kechirdi va bu davr jahon tomonidan munosib e'tirof etildi[1].

Jahon ilm-fani rivojiga ulkan hissa qo'shgan Sharq allomalari orasida: Al-Xorazmiy nomi "algoritm", "algebra" kabi atamalarda abadiylashtirilgan; Koinotning tuzilishi, Yerning kattaligi va uning sharsimon shakli haqidagi ilk dalillarni keltirgan Ahmad al-Farg'oniy; Geodeziya asoschisi, Yer radiusini hisoblab chiqqan al-Beruniy vakuum tushunchasini tushuntirib, okeandan tashqarida materik mavjudligini taklif qilgan; "Tib qonunlari" bilan asrlar davomida tibbiyot fanining yo'nalishini shakllantirgan va dunyoga "Avitsenna" nomi bilan mashhur Ibn Sino; 10-asr qomusiy olimi, "Sharq Arastusi" nomi bilan mashhur Abu Nasr Forobiy; XV asrda yangi astronomik katalog yaratgan, Kopernik, Giordano Bruno, Galiley kabi buyuk

olimlarning tengdoshi sanalgan Mirzo Ulug‘bek; Gumanistik falsafasi bilan mashhur Alisher Navoiy; “Boburnoma” muallifi, Movarounnahr sivilizatsiyasini Sharqqa tarqatuvchi Zahiriddin Bobur; va dunyodagi birinchi turkiy tillar lug‘ati “Divon-i lug‘at at-turk” muallifi Mahmud al-Qoshg‘ariy. Hozirgi O‘zbekistondan chiqqan bu ulug‘ allomalar ajdodlarimizdan chuqur iftixor tuyg‘usini uyg‘otadi.

TADQIQOTNING ASOSIY NATIJALARI

O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “Islom sivilizatsiyasi markazini tashkil etish to‘g‘risida”gi PQ-3080-sonli qarorida qayd etilganidek, Muhammad Xorazmiy, Ahmad Farg‘oniy, Abu Nasr Forobiy, Abu Rayhon Beruniy, Abu Ali Ibn Sino, Mahmud Zamaxshariy kabi buyuk mutafakkirlar merosi. Mirzo Ulug‘bek ham tarixiy, ham zamonaviy sivilizatsiya rivojida katta ahamiyatga ega. Bundan tashqari, farmonda Alisher Navoiy, Zahiriddin Muhammad Bobur, Kamoliddin Behzod, Mahmud Muzahhib kabi mumtoz adabiyot namoyandalarining insonparvarlik mohiyatini chuqur o‘rganish bo‘yicha ilmiy izlanishlar olib borish zarurligi ta’kidlangan. Bu tadqiqotlar ajdodlarimizning boy insonparvarlik qadriyatlarini ochib berish, ma’rifat orqali jaholatga qarshi kurashish bo‘yicha anjumanlar, ma’rifiy tadbirlar tashkil etishdan iborat[2].

Smitson nomidagi Osiyo san’ati milliy muzeyida bo‘lib o‘tgan “Jahon sivilizatsiyasi rivojida Bobur avlodlarining o‘rni” mavzusidagi 2021-yilgi ilmiy-nazariy anjumanda Zahiriddin Muhammad Bobur va uning avlodlarining jahon sivilizatsiyasiga qo‘shgan hissasi haqida so‘z bordi. Ushbu tadbirda amerikalik va o‘zbek olimlarining Boburning Osiyo sivilizatsiyasiga ta’sirini e’tirof etish bo‘yicha tadqiqotlari namoyish etildi. Boburning Afg‘onistonni, keyinroq Hindistonni bosib olishi bu xalqlarning tarixiy taraqqiyotida hal qiluvchi burilish yasadi.

Boburshoh ijodiga ilmiy va adabiy qiziqish, odatda, to‘rt yo‘nalishda: uning siyosiy yetakchiligi, badiiy xizmatlari, “Boburnoma” va uning tarjimalari, Bobur shaxsi va jasorati tasvirlangan badiiy asarlar bo‘yicha kuzatiladi. Rus va G‘arb olimlari, jumladan, Veselovskiy, Ilminskiy, Erskin, Eduard Xolden, Elfinstonlar Bobur ijodiga yuqori baho berganlar. Hindistonning sobiq Bosh vaziri Javoharlar’l Neru o‘zining “Hindistonning kashfiyoti” asarida Bobur va Boburiylarning hind va jahon sivilizatsiyasi rivojidagi rolini haqli ravishda e’tirof etgan[3].

XVI asrdan boshlab “Boburnoma” ko‘plab tillarga, jumladan, fors, golland, ingliz, frantsuz, rus, turk, ispan, nemis tillariga tarjima qilinib, jahon miqyosida o‘rganilmoqda. Boburning hayoti va maqsadlari ko‘plab badiiy asarlarni ilhomlantirgan bo‘lib, Rashbruk Uilyamsning “O‘n oltinchi asr quruvchisi”, Haroyat Qo‘zining “Bobur-yo‘lbars”, Anna Flora Stilning “Toj kiygan darvesh” kabi nomlari Amerika va Yevropada keng e’tirof etilgan. O‘zbek adabiyotida P.Qodirov, H.Sultonov, B.Boyqobilov kabi mualliflar Bobur merosiga bag‘ishlangan roman, hikoya va dostonlar yozgan.

O'zbekiston xalq yozuvchisi Pirimqul Qodirovning Bobur va uning avlodlari hayotiga bag'ishlangan "Yulduzli tunlar" va "Avlodlar dovoni" romanlari dunyoning bir qancha tillarida nashr etilgan. Ingliz o'quvchisining tarixiy romanlari uchun nima uchun Bobur va Boburiylar sulolasini tanlaganligi haqidagi savoliga yozuvchi shunday izoh berdi: "Bobur Mirzo va uning avlodlari, xususan, Akbar kabi siymolar jahon tarixida kam uchraydi. Fransuz yozuvchisi Ernest Renan o'z vaqtida shunday degan edi. — Bu uch kishi — Bobur Mirzo, Humoyun va Akbar — bir-birlarining ishlarini g'ayrioddiy tarzda davom ettirishgan. Darhaqiqat, ular Hindistonni gullab-yashnagan davlatga aylantirdilar, shuning uchun men buni nafaqat O'zbekiston, balki butun Sharq xalqlari uchun ibratli voqea deb bildim".

XV-XVI asr o'zbek adabiyoti va madaniyati tarixida katta iz qoldirgan Zahiriddin Bobur kelajak avlodlar uchun o'rnakdir. Buyuk Amir Temurning avlodi Bobur Mirzo Turkiston va Turondan chiqqan. Bobur o'zbek millati to'la shakllanib ulgurmasdanoq o'zini turkiy xalqlar vakili deb hisoblardi. Temuriylar sulolasi Turkiston va Afg'onistonda 150 yil, Hindistonda esa 330 yil hukmronlik qildi, bu davr asosan Boburiylar bilan bog'liq. Bobur qisqa umr ko'rishiga qaramay, Andijondan Hindistongacha bo'lgan yo'li ko'plab tarixiy voqealar, fojialar, urushlar bilan kechgan holda jahon xaritasida o'chmas iz qoldirdi. Oxir-oqibat o'rnashib qolgan Hindistonda Bobur o'zining mehr-shafqati, saxovatligi va haqiqiy insoniyligini namoyon qildi. U Hindiston tarixida yangi davrga asos soldi - farovonlik va o'sish davri[4].

Boburshunos olim Hamid Sulaymon ta'kidlaganidek, Boburning Hindistonga qilgan foydasi katta bo'lgan — u o'zi bosib olgan yerlarni talon-toroj qilmay, tarqoq feodal davlatlarni asta-sekin birlashtirib, kuchli, birlashgan davlatga aylantirgan. Ichki feodal nizolar va diniy nizolarga barham berib, turli din va sektalarga mansub kishilar o'rtasida tinchlikni mustahkamladi.

"Imperiyasini mustahkamlash uchun, — deb tushuntiradi Sulaymon, — Bobur yirik qurilish ishlarini olib bordi, iqtisod va madaniy hayotni jonlantirdi, atrofiga olimlar, shoirlar, rassomlar, me'morlar, hunarmandlarni to'pladi, ularning yaxshi ta'minlanishini ta'minladi. shaharsozlik, savdo va sug'orish ishlariga alohida e'tibor qaratgan, shahar va qishloqlarda bog' va istirohat bog'lari barpo etgan, Agradagi Hasht Behisht bog'i, Xilvatxona, Zarafshon bog'i va O'rom bog'i (keyinchalik inglizlar tomonidan Rambag' deb o'zgartirilgan) Bobur hissalarining yorqin namunalaridir, shuningdek, Sekridagi Fath bog'i, Dibalpurdagi Nilufar bog'i va Nazar bog'i bugungi kunda Hindistonning eng go'zal va yaxshi saqlanib qolgan joylaridan biri bo'lib qolmoqda.

Hindiston tarixining ko'zga ko'ringan arbobi Javoharlar Neru Boburning xizmatlarini e'tirof etib, shunday dedi: "Bobur kelishi bilan Hindiston yangi sulola boshqaruvidagi qudratli imperiyaga aylandi, Yevropadan bostirib kirish xavfi yoki ehtimolini deyarli nolga tushirdi"[5].

Bobur Hindistonda keng ko‘lamli qurilish va shaharsozlik loyihalarini amalga oshirdi, hovuzlar, bog‘lar, hammomlar, muhtasham inshootlar qurdi. U mamlakatni yam-yashil bog‘larga aylantirish va ajoyib shaharlar qurishda mahalliy hind hunarmandlarini ishlagan. Bobur Hindistonni ham adolat bilan boshqargan, parchalanib ketgan viloyatlarni markazlashtirgan, dinsizlar solig‘ini bekor qilgan, sati (vafot etgan erlari bilan birga bevalarni yoqish) amaliyotini taqiqlagan, kiyim-kechak odatlarini yaxshilagan, ijodkor va san‘atkorlarni qo‘llab-quvvatlagan, mahalliy an‘ana va qadriyatlarga hurmat ko‘rsatgan. U muvaffaqiyatli siyosatni samarali amalga oshirdi va kamchiliklarni bartaraf etdi, Hindistonni madaniy jihatdan boy va go‘zal mintaqaga aylantirdi.

Bobur adolatsizlik va zulmga qat‘iy qarshi turdi, ikkiyuzlamachilik, yolg‘on va xiyonatga duch kelganda qat‘iy chora ko‘rdi. Bobur o‘zining “yaxshilik” taqozosi bilan she‘rida o‘zining hayotiy tamoyillarini shunday ifodalagan: “Hammaga yaxshilik qil, bundan yaxshisi yo‘q, “Yaxshilik mana shu odamdan”, deydilar”. she‘riy satrlarida ham, “Boburnoma” nomli xotirasida bayon etilgan voqealarda ham yaqqol namoyon bo‘lib, bu tamoyilga sodiqligi eng qiyin sharoitlarda ham namoyon bo‘ladi.

Boburning olijanob fe‘l-atvori, adolatliligi, kamtarligi uning Kobul yo‘lidagi mashaqqatli yurishlarida ayniqsa yaqqol namoyon bo‘ladi. U askarlarining mashaqqatlarini baham ko‘rdi, ular bilan birga qorda yurib, og‘ir sharoitlarda tunni o‘tkazdi. U askarlari qiyinchiliklarni boshdan kechirayotganda iliqlik va dam olishni sharmandalik deb hisoblab, o‘z odamlari sovuqda azob chekayotganda qulay dam olishni rad etdi.

“Boburnoma”ni ko‘chirib yozgan kotib Boburning sakkizta xislatini ajratib ko‘rsatgan: “...Unda sakkizta olijanob fazilat bor edi: birinchidan, zodagon nasl-nasabi; ikkinchidan, uning buyuk ambitsiyalari; uchinchidan, uning hududlarni bosib olish qobiliyati; to‘rtinchidan, uning o‘sha hududlarda tartibni saqlash qobiliyati; beshinchidan, rivojlanishga intilishi; oltinchidan, uning Alloh bandalarining farovonligiga intilishi; yettinchidan, askarlari qalbini zabt eta olishi; sakkizinchidan, uning adolatga sadoqati”. Bobur olijanoblik, saxovatpeshalik, harbiy jasorat, farovonlik va adolatga e‘tibor, yetakchilik bilan ajralib turardi[6].

Boburning insoniyligi ayollarga bo‘lgan hurmati va g‘amxo‘rligi, xususan, onasi Eson Davlatbegimga chuqur hurmati, singlisi Xonzoda begimning taqdiriga rahm-shafqat ko‘rsatishida ham namoyon bo‘ldi.

Bobur yolg‘onchi kimsalar tufayli ko‘p xiyonat va mashaqqatlarni boshidan kechirdi, lekin bu qiyinchiliklar uning olijanob fazilatlarini kamaytirmadi. Buning o‘rniga, u ta’kidlaganidek, u ajdodlari an‘analariga sodiq qoldi. U xalq hikmatini o‘z bag‘riga oldi: “Yaxshilik qil, suvga tashla, baliq bilmasa, Yaratgan biladi”. Bobur o‘zining hayotiy tajribasidan o‘zining hikmatli xulosalarini ishlab chiqdi, ya‘ni:

“O‘zgalar qoldirgan ezgu odatlarga amal qilish kerak, agar ota yomonlik qilgan bo‘lsa, uning o‘rnini ezgu amallar bilan to‘ldirish kerak”.

“Boburnoma”da bu falsafani ko‘rsatadigan ko‘plab misollar mavjud. Bobur akasi Jahongir Mirzo bilan raqobatda ham xiyonat va shafqatsizlikdan tiyildi. Ba’zan Bobur o‘z xatolarini ochiq tan olar, ulardan saboq olar, ularni takrorlamaslikka intilardi. Jumladan, u “Andijon”dan ikkinchi bor mag‘lubiyatga uchraganini “shoshilinch qarori” bilan bog‘ladi. Uning kamchiliklarini tan olish va ulardan to‘g‘ri saboq olish qobiliyati bugungi yoshlar uchun juda dolzarb bo‘lib qolayotgan insonparvarlik tuyg‘usini aks ettiradi[7].

XULOSA

Bobur Vatan tuyg‘usini inson qalbini yoritib turuvchi ko‘zga ko‘rinmas mo‘jiza sifatida ta’riflagan, inson taqdirining “tushgan bargdek” mo‘rtligini o‘tmish voqealari orqali mahorat bilan ifodalagan. U hayotning mazmuni haqida fikr yuritir ekan, meditatsiyalariga donolik qo‘shdi. Bobur ham donishmandlar kabi “Umrni shon-shuhrat bilan eslash kerak” deb hisoblagan: “Umrndan maqsad – bu dunyoda o‘z merosini qoldirmoqdir. Kimning hikmati bor bo‘lsa, nega odamlarni yomon so‘zlashdan qaytaradigan ish qilmasin. Agar kimdir aqli ravshan bo‘lsa, nega buni amalga oshirgandan so‘ng, odamlar buni munosib deb aytishadi?

Bobur nafaqat milliy yetakchi, balki bunyodkor aql sifatida ham beqiyos siymodir. Uning hayoti va faoliyati insonning sabr-toqati va chidamliligi namunasidir. U o‘zining yuksak insoniy g‘oyalari va xatti-harakatlari bilan Vatanidan uzoqda hayotning og‘ir sinovlarini yengdi. U podshoh sifatida buyuk imperiya qurdi, ijodkor sifatida jahon sivilizatsiyasiga salmoqli hissa qo‘shib, o‘zining beqiyos iste’dodini namoyon etdi.

IQTIBOSLAR/CHOCKH/REFERENCES

1. Quدراتullaev X. Bobur buyukligining qirralari. “O‘zbekiston adabiyoti va san’ati”, 2010-yil 7-son.
2. Quدراتullayev H. Boburning davlatchilik siyosati va diplomatiyasi. Toshkent. Sharq. 2011 24-bet
3. R.Shamsuddinov. Buyuk boburiylar saltanati va uning jahon tamaddunidagi o‘rni. “Vodiynoma”, 3/2017/ 11.
4. Zahiriddin Muhammad Bobur. Boburnoma. Toshkent. “O‘qituvchi” – 2008-yil.
5. Quدراتullayev H. Boburning davlatchilik siyosati va diplomatiyasi. Tosh. “Sharq”. 2011-yil
6. Vahob Rahmonov “Ma’rifat” gazetasi 2008-yil.
7. Tarixiy manbashunoslik muammolari. Toshkent. 2008-yil.